

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικό και Καποδιστριακό
Πανεπιστήμιο Αθηνών

ΙΣΤΟΡΙΑ ΑΡΧΑΙΩΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ

Ενότητα: Η Συροϊακωβιτική Εκκλησία Β - νεώτερος εκκλησιαστικός βίος - Μαρωνίτες

Δημήτριος Ν. Μόσχος

Τμήμα Θεολογίας

Περιεχόμενα

1. Σκοποί ενότητας	3
2. Περιεχόμενα ενότητας.....	3
2.1.1 Όθωμανική περίοδος.....	3
2.1.2 Νεώτερη εποχή	4
2.2 Μονοθελητισμός-Μαρωνίτες	4

1. Σκοποί ενότητας

- Πληροφόρηση για τη νεώτερη Συροϊακωβιτική Εκκλησία (από την Οθωμανική περίοδο και μετά)
- Γνωριμία με σύγχρονα μοναστικά κέντρα του Tur Abdin
- Βασικές γνώσεις για την θρησκευτική κοινότητα των Μαρωνιτών

2. Περιεχόμενα ενότητας

2.1.1 Όθωμανική περίοδος

Η περίοδος της ιστορίας της Συροϊακωβιτικής Εκκλησίας μετά την όθωμανική κατάκτηση (1517) χαρακτηρίζεται από παρακμή. Η φτώχεια και η απίσχναση του ποιμνίου, που έφθανε μετά βίας τις 50 χιλιάδες φτωχές οικογένειες τον 16^ο αιώνα και 5 Μητροπόλεις με 20 επiscopόπους τον 17^ο έκανε τις μέρες του 12^{ου} αιώνα να φαντάζουν πολύ μακρινές. Από το 1445 οι Μαρωνίτες (βλ. παρακάτω) έχουν ένωση με τη Δυτική Εκκλησία. Όσον αφορά αυτούς πολιτικά, συγκροτούν από τον 16^ο αιώνα μια αυτόνομη ήγεμονία μαζί με τους Δρούζους και αποτελούν ένα προπύργιο της Δύσης στην περιοχή εγκαθιστώντας και το πρώτο τυπογραφείο στην περιοχή τον 18^ο αιώνα τυπώνοντας σε συριακά και άραβικά.

Τό 1681 ιδρύεται και τό «Πατριαρχείο των Χαλδαιών» από τον Ίννοκέντιο τον ΙΑ΄ για να στεγάσει τους προσχωρούντες Νεστοριανούς στην Ένωση με τη Ρώμη. Γενικότερα, όλες οι Έκκλησίες και η Συροορθόδοξη σημαδεύθηκαν ιδιαίτερα από την διπλή πίεση της δυτικής προπαγάνδας των διαφόρων εύαγγελικών ιεραποστολικών εταιρειών στην περιοχή της Μεσοποταμίας και της Συρίας. Η συροϊακωβιτική Εκκλησία συνέχιζε αρκετά συρρικνωμένη στις περιοχές περί τό Tur Abdin (σήμερα στα σύνορα Τουρκίας-Συρίας) με την έδρα του Πατριάρχη στη Μονή Zafaran.

Εικόνα 1

Σύνοδος εκεί τό 1724 συνέταξε όμολογία πίστewς. Σημαντική άσκητική, κυρίως, προσωπικότητα ήταν ό γεννημένος τό 1670 Βασίλειος-Συμεών (Simun) at Turani Μαφριάν (1710-1740) του οποίου σώζονται κηρύγματα και άπολογητικές πραγματείες στα άραβικά (πρωτοτύπως ή από μεταφράσεις)

καθώς και ο πολυταξιδεμένος μοναχός Abd an-Nur al Amidi (+1755) που μετέφρασε από τα συριακά στα αραβικά σημαντικά φιλοσοφικοθεολογικά έργα, συνέγραψε μία Κατήχηση κι ένα αντιρρητικό έργο έναντι του Προτεσταντισμού.

2.1.2 Νεώτερη εποχή

Οι έκτεταμένοι διωγμοί έναντι των Αρμενίων στις αρχές του 20^{ου} αιώνα οδήγησαν και αρκετές χιλιάδες Συροορθόδοξων στο θάνατο ή την προσφυγιά. Τό 1959 η έδρα του Πατριάρχη μεταφέρθηκε από τη Μονή Zafaran στη Δαμασκό. Τό 1964 επανεισήχθη τό αξίωμα του Μαφριάν για τόν Μητροπολίτη Ν. Ίνδίας, που έπέτυχε τήν ανεξαρτητοποίησή του τό 1959 (βλ. προηγούμενη ένότητα). Από τότε εκλέγεται ως Μαφριάν από τήν Ίερά Σύνοδο τής Συροορθόδοξης Έκκλησίας. Στα νεώτερα χρόνια ή Συροορθόδοξη Έκκλησία έχει και οικουμενική δραστηριότητα καθώς συμμετέχει από τό 1960 στό Παγκόσμιο Συμβούλιο Έκκλησιών. Σήμερα αριθμεί περ. 4 έκ. πιστούς σέ Συρία, Λίβανο, Ίορδανία, Τουρκία, Ίράκ, Αίγυπτο, αλλά και στή Δύση (Εύρώπη, Αύστραλία, Β.-Ν. Αμερική κλπ.)

Εικόνα 2

Ίστορικά ύπολείμματα στήν περιοχή Tur Abdin

Το Tur Abdin (=όρος των υπηρετών, δηλ. του Θεού) είναι ένα όρος στη ΝΑ Τουρκία στα σύνορα με τη Συρία στο οποίο βρίσκεται ένα μεγάλο σύμπλεγμα μοναστηριών ενεργών και εγκαταλελειμμένων. Τα σημαντικότερα ενεργά είναι τα Mor Hananyo (Kurkmo Dayro/ ή Dayr ul-Za'faran, από το κίτρινο χρώμα κρόκου της πρόσοψής της, και Mor Gabriel, αλλιώς και Μονή Kartmin

Τά υπόλοιπα βρίσκονται σέ έρείπια και είναι τά Mar Shmuni , Beth Slutho, Mor Dimet, Zaz, και πρωτίστως το Mor Awgen (Ευγενίου), το αρχαιότερο στην περιοχή (4^{ος} αι.) με θέα την πεδιάδα της Μεσοποταμίας και σημαντικό ιεραποστολικό έργο στην εποχή του. 45 λεπτά πεζοπορία ανατολικότερα βρίσκεται η μονή Mor Juhanna (αγίου Ιωάννου). Ο ανηψιός του αγίου Ευγενίου Mor Malke ίδρυσε ομώνυμη μονή στους νότιους πρόποδες του Izala και βρέθηκε στην δικαιοδοσία της ανατολικοσυριακής

Εκκλησίας επί περσικού εδάφους. Η Mor Loozor (Αγίου Λαζάρου) ιδρύθηκε από τον Schemun d-Zayte και τα παλαιότερα κτίσματα χρονολογούνται τον 5^ο/6^ο αιώνα, αλλά σώζονται σε καλή κατάσταση. Σημαντική είναι και η μονή Mor Yakub στο Salah που ιδρύθηκε το 400 και για μεγάλο διάστημα δεν αναγνώριζε την δικαιοδοσία του Πατριάρχη που έδρευε στο γειτονικό Zafaran (1364-1839). Μετά τους διωγμούς του 1916 και μέχρι το 1965 είχε εγκαταλειφθεί αλλά από το έτος εκείνο άρχισε να ανοικοδομείται. Σημαντικά είναι και τα Mor Barsawmo, στο Borsum Kalesi, Mar Hadbeshabo, στο Ain Wardo, Mor Eusebona, στο Qal'at Sim'an, η Μονή Qenneshre, Μονή Tell'Ada και Mor Mattay, στη Μοσούλη του Ιρακ. Ακόμα, τα μοναστήρια Mar Behnam, κοντά στη Μοσούλη του Ιρακ, το Rabban Booya, κοντά στο Shaqlawa, Βορείου Ιράκ, τό σπηλαιομοναστήρο Khinnis, στο Khinnis, Βορείου Ιράκ, και η Μονή Qayyoma, κοντά στην περιοχή Durī του Ιράκ.

Η μονή Kartmin (Mor Gabriel) ιδρύθηκε το 397 από τους ασκητές Schmucl του Eschtin και Schemun του Kartmin. Υποστηρίχθηκε από τους βυζαντινούς αυτοκράτορες Αρκάδιο και Θεοδόσιο Β', ενώ ο Αναστάσιος στα πλαίσια της φιλομονοφυσιτικής του πολιτικής (βλ. παραπάνω) ανήγειρε πολλά κτίρια με εργατικό δυναμικό που είχε επιστρατεύσει για την οικοδόμηση της οχυρής πόλεως Δάρας στα σύνορα με τους Πέρσες (507). Αυτό το δυναμικό χρησιμοποιήθηκε και για την ανοικοδόμηση του Zafaran. Με την εισβολή των Αράβων χάρη στις διαπραγματεύσεις του τότε ηγουμένου Γαβριήλ του Beth Kustan (+648) σώθηκε ο χριστιανικό πληθυσμός της περιοχής και τίμησε τον Γαβριήλ ως άγιο. Το 774 επιδημία πανώλους θανάτωσε 94 μοναχούς, αλλά το μοναστήρι επέζησε για λίγο ακόμη. Όμως, με την εξέγερση των Κούρδων το 830 η μονή λεηλατήθηκε και λίγο αργότερα παρήκμασε. Στις 6.08.1364 ξέσπασε σχίσμα με τον Πατριάρχη Αντιοχείας (πού διέμενε στο Zafaran) και διήρκεσε μέχρι το 1839. Στους ενδιάμεσους αιώνες καταγράφονται μόνο καταστροφές και βανδαλισμοί από τους γειτονικούς Κούρδους αλλά και τους Μογγόλους του Ταμερλάνου. Μόλις το 1955 η μονή ανακαινίσθηκε και επανεποικήθηκε.

Το Zafaran βρίσκεται μερικά χιλιόμετρα ανατολικά του Mardin. Ανακαινίσθηκε από έναν επίσκοπο ονόματι Ανανία το 793. Από το 1166 έως το 1932 ήταν με διακοπές οι έδρα του Συροορθόδοξου Πατριάρχη. Ο θρόνος του βρίσκεται μέχρι σήμερα στο ναό. Η μονή διαθέτει και συλλογή χειρογράφων.

2.2 Μονοθελητισμός-Μαρωνίτες

Μιά ιδιαίτερη περίπτωση πού αφορά τή Δυτική Συριακή Έκκλησία, αποτελούν οί λεγόμενοι Μαρωνίτες. Η ύπαρξή τους ξεκινά από τόν 7^ο αί. όποτε μέ τή μονοθελητική φόρμουλα του βυζαντινού αυτοκράτορα Ήρακλείου έγινε απόπειρα γιά σύγκλιση καί τελικά ένωση μέ τούς Ορθόδοξους. Οί κεφαλές τών Συροϊακωβιτών Άθανάσιος Αντιοχείας (596-630) καί Κύρος Φάσιδος (μετέπειτα, 630-643 Πατριάρχης Άλεξανδρείας) πείσθηκαν από τό κείμενο παρά τίς αντίδράσεις του Σωφρονίου Ήεροσολύμων (+638). Τό 638 ό Ήράκλειος επέβαλε μέ αυτοκρατορική απόφαση τήν "Εκθεσιν", αλλά δέν υπήρξε αποτέλεσμα, διότι όλες αυτές οί περιοχές κατελήφθησαν από τούς Άραβες, ενώ οί πάπες Ρώμης καί ό Μάξιμος Όμολογητής τό καταδίκασαν. Ό αυτοκράτορας Κώνστας Β' διά του "Τύπου"

επέβαλε τόν Μονοθελητισμό αλλά χωρίς αποτέλεσμα. Τό 649 ο Μονοθελητισμός καταδικάσθηκε από τή Σύνοδο τοῦ Λατερανοῦ καί κατόπιν στήν ΣΤ' Οἰκ. Σύνοδο (680) ἐνταφιάσθηκε ὀριστικά. Πιστοί σ' αὐτόν ἔμειναν μόνο οἱ κάτοικοι στήν περιοχή τοῦ Ἀντιλιβάνου περί τήν Μονή τοῦ Ἁγ. Μάρωνος. Ὁ Ἅγιος Μάρων (φίλος τοῦ Ἰω. Χρυσοστόμου) πέθανε ἀσκητής περί τό 410 ἢ 423 στήν περιοχή τοῦ Ὀρόντη. Κατά μία ἐκδοχή 350 κατασφάχτηκαν ἀπό Μονοφυσίτες κατέφυγαν στό Λίβανο καί μετά τήν Δ' Οἰκουμενική Σύνοδο ἔχτισαν ἐκεῖ τή Μονή τοῦ ἁγίου Μάρωνος. Πάντως, ὑπό τόν Κων/νο τόν Δ' συμμάχησαν μέ τό Βυζάντιο καί ἐπέδραμαν ἐναντίον τῶν Ἀράβων μέ ἐπιτυχία καί κατόπιν δημιούργησαν αὐτόνομες κοινότητες στό Λίβανο. Κατ' ἄλλη ἐκδοχή κατέφυγαν στό Λίβανο ἀργότερα, τόν 9^ο αἰ., διαφεύγοντας ἀπό τούς διωγμούς τῶν Οὐμμαγιαδῶν ἀπό ἀραβοκρατούμενες περιοχές. Πάντως, ὅλη αὐτή τήν περίοδο μετά τό 680 παρέμειναν Μονοθελητές. Τό 1017 ἔφθασαν ἐκεῖ καί οἱ Δροῦζοι Μουσουλμάνοι. Οἱ Μαρωνίτες παρέμειναν ἀποκομμένοι ἀπό τόν χριστιανικό κόσμο ἐκλέγοντας τό δικό τους Πατριάρχη ἀπό τόν 7^ο αἰώνα, μέ πρῶτο τόν Ἰωάννη Μαρούν. Ἀνακαλύφθηκαν ἀργότερα ἀπό τόν Ραϋμόνδο τῆς Τουλούζης κατά τίς σταυροφορίες καί διακήρυξαν τήν κοινωρία τους μέ τή Ρώμη τό 1182. Τόν 14^ο αἰ. ὑπέφεραν κι αὐτοί ἀπό τούς Μамελοῦκους καί στό νότιο Λίβανο ἕνα μέρος τους ἐξοντώθηκε τό 1307. Ἐνα μέρος τῶν Μαρωνιτῶν ἐγκαταστάθηκε καί συνέχισε νά ζεῖ στήν Κύπρο. Μετά τό 1516 οἱ Ὀθωμανοί ἔδωσαν σ' ἕνα Δροῦζο πρίγκηπα τήν ἡμιαυτόνομη ἡγεμονία τῆς περιοχῆς καί οἱ Δροῦζοι ἔζησαν σέ εἰρηνική συνύπαρξη μέ τούς Χριστιανούς Μαρωνίτες, καί οἱ τελευταῖοι ἄρχισαν νά ἐπανεποικίζουν τό Νότιο Λίβανο. Ἀπόγονος τοῦ Δροῦζου Πρίγκηπα (Fakhr al Din Β') ἐξεγέρθηκε ἐναντίον τῶν Ὀθωμανῶν ἀλλά συνελήφθη καί ἐκτελέσθηκε μαζί μέ τούς γιούς του τό 1635. Αὐτό θά μπορούσε νά συμπαράσῃ στήν καταστροφή ὅλους τούς Μαρωνίτες, ἀλλά τό 1638 οἱ Γάλλοι πού μέ τίς Διομολογήσεις εἶχαν εἰδικό καθεστῶς στήν Ὀθωμανική Αὐτοκρατορία ἀπαίτησαν τήν ὑπαγωγή σέ ἑτεροδικία ὄλων τῶν Ρ/Καθολικῶν καί μαζί καί τῶν Μαρωνιτῶν. Ἔτσι, αὐτοί μέ τή συνεχῆ ὑλική στήριξη διαφόρων μοναστικῶν ταγμάτων ἀπό τή Δύση κατάφεραν ἕνα καλύτερο ἐκπαιδευτικό ἐπίπεδο. Ἦδη ἀπό τό 1610 ἐγκατέστησαν καί τυπογραφεῖο μέ Ἀραβικά ἀλλά καί Συριακά στοιχεῖα καί πρωτοστάτησαν στήν ἀραβική Ἀναγέννηση τοῦ 19^{ου} αἰώνα. Κατά τή δημιουργία τοῦ κράτους τοῦ Λιβάνου προβλέφθηκε συνταγματικά ἡ ἰσόρροπη ἐκπροσώπησή τους ἀπέναντι στήν μουσουλμανική κοινότητα τῶν Δροῦζων στά διάφορα πολιτειακά ὄργανα, πρόβλεψη πού δέν μπόρεσε, πάντως, νά ἀποτρέψει τίς μεγάλες ἐμφύλιες θρησκευτικές συγκρούσεις στό κράτος αὐτό κατά τόν 20^ό αἰώνα. Σήμερα, μέ στοιχεῖα τοῦ 2007 ὑπάρχουν περ. 930.000 στό Λίβανο (22% τοῦ πληθυσμοῦ), 51.000 στή Συρία, περί τίς 10.000 στήν Κύπρο καί 7.504 στό Β. Ἰσραήλ. Ἐπίσης ὑπάρχουν στήν Ἀμερική (ΗΠΑ, Βραζιλία, Ἀργεντινή, Μεξικό), ἀλλά καί στή Ν. Ἀφρική, Καναδᾶ καί Αὐστραλία. Στη φωτογραφία ενοριακό κέντρο Μαρωνιτῶν στο Saint Louis των ΗΠΑ (εἰκ. 3, φωτογραφία του συγγραφέα).

Εικόνα 3: Σύγχρονο Μαρωνίτικο ένοριακό κέντρο στο Saint Louis τών ΗΠΑ.

Σημειώματα

Σημείωμα Ιστορικού Εκδόσεων Έργου

Το παρόν έργο αποτελεί την έκδοση 1.0.

Έχουν προηγηθεί οι κάτωθι εκδόσεις:

- eclass.uoa.gr/courses/THEOL120

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Εθνικών και Καποδιστριακών Πανεπιστημίων Αθηνών, Δημήτριος Μόσχος, 2015. «Ιστορία Αρχαίων Ανατολικών Εκκλησιών. Η Συροϊακωβιτική Εκκλησία Β - νεώτερος εκκλησιαστικός βίος - Μαρωνίτες». Έκδοση: 1.0. Αθήνα, 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:

opencourses.uoa.gr/courses/THEOL1/.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Διατήρηση Σημειωμάτων

- Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:
- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων

Το Έργο αυτό κάνει χρήση των ακόλουθων έργων:

Εικόνες/Σχήματα/Διαγράμματα/Φωτογραφίες

Εικόνα 1: Copyrighted

Εικόνα 2: Copyrighted

Εικόνα 3: Copyrighted, φωτογραφία συγγραφέα.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αθηνών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

